

Мороз С. М.
Національний авіаційний університет

ВЗАЄМОЗ'В'ЯЗОК ЕТАПІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ЗНАЧУЩИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ВНЗ II РІВНЯ АКРЕДИТАЦІЇ З НАПРЯМУ "ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМНИЦТВА"

У статті визначено основні професійно значущі якості студентів та розроблено взаємозв'язок етапів їх формування у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів II рівня акредитації.

***Ключові слова:** професійно значущі якості, взаємозв'язок етапів формування професійно значущих якостей студентів з напрямку "Економіка підприємництва".*

Інтеграція України до європейського освітнього простору порушує серйозне питання про підвищення ефективності підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців у вищих навчальних закладах II рівня акредитації, що в остаточному підсумку сприятиме зростанню соціально-економічного й політичного потенціалу країни. За цих умов виняткового значення набуває проблема формування в студентів економічного профілю професійно значущих якостей, достатній рівень сформованості яких є запорукою успішності майбутнього фахівця в умовах динамічного інформаційного суспільства.

Формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців у коледжі (Промислово-економічний коледж НАУ) з напрямку "Економіка підприємництва" здійснюється поступово і неперервно під час навчально-виховного процесу протягом всього терміну навчання (студенти збагачуються знаннями, на їх основі формуються необхідні вміння та якості, які в майбутньому забезпечать комфортне входження фахівця до економічного простору країни).

Останнім часом система вітчизняної освіти зазнає впливу реформаційних процесів, метою і кінцевим результатом впровадження яких є вихід на рівень найкращих світових стандартів в освіті. На думку вчених, сформованість професійно значущих якостей є показником готовності майбутнього фахівця до здійснення успішної професійної діяльності й самореалізації особистості. Саме тому особливої актуальності набуває питання створення цілісного, науково обґрунтованого підходу до визначення сутності цього поняття та виявлення шляхів підвищення ефективності формування професійно значущих якостей протягом усього терміну навчання студентів з напрямку "Економіка підприємства" (економістів, бухгалтерів, комерсантів) у ВНЗ II рівня акредитації.

Аналіз наукової розробленості та публікацій з проблеми дослідження

показав, що сутність професійно значущих якостей, особливості та педагогічні умови їх формування під час навчально-виховного процесу розглядали такі науковці, як Н. В. Волкова [1], О. Л. Главацька [7], І. В. Демура [2], Г. О. Копил [3], М. Т. Левочко [4], І. В. Носач [6], В. А. Петрук [8] та ін.

Незважаючи на наявність чималої кількості праць, присвячених висвітленню різних аспектів цієї проблеми, питання з'ясування сутності професійно значущих якостей студентів ВНЗ II рівня акредитації з напрямку "Економіка підприємництва" залишається недостатньо розробленим.

Актуальність та практичне значення вирішення цієї проблеми з метою вдосконалення освітньо-виховного процесу та підвищення його якості спонукали нас здійснити наукове дослідження.

Мета статті полягає у визначенні основних професійно значущих якостей студентів та розробці взаємозв'язку етапів формування цих якостей у ВНЗ II рівня акредитації з напрямку "Економіка підприємництва".

Трансформація всіх сфер суспільного життя, що розпочалася ще з кінця минулого століття, перевернула систему цінностей, зробила пріоритетним прагматичний спосіб життя, на жаль, не на краще змінила стиль мислення суспільства. Все це породило відчуття неспокою та хаосу у суспільстві й освіті. Постала нагальна потреба об'єднати процеси формування у студентів ВНЗ II рівня акредитації професійно значущих якостей, що забезпечать успішність фахівців в охарактеризованих умовах, та патріотичного виховання молоді й оволодіння системою загальнолюдських цінностей під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу. Адже у Національній доктрині розвитку освіти України XXI століття [5] вказується, що головною метою виховання молоді є формування особистісних рис громадян української держави, розвиток духовності та моральної культури.

У спеціальній літературі якість особистості визначається як така риса, що існує протягом тривалого часу і проявляється у поведінці та діяльності індивіда в різноманітних ситуаціях. Професійно значущі якості фахівця можна охарактеризувати як сукупність найбільш суттєвих, відносно стійких та консервативних рис та властивостей, що обумовлюють готовність фахівця до виконання різноманітних професійних та соціальних функцій. У психологічній літературі професійно значущі якості особистості трактуються як суттєві психологічні властивості, до яких певна професійна діяльність висуває підвищені вимоги. В ситуації сформованості позитивної мотивації високий рівень розвитку професійно значущих якостей фахівця є однією з визначальних умов, що в комплексі з іншими забезпечує високу

продуктивність професійної діяльності фахівця. В понятті професійно значущого закладено комплекс внутрішніх і зовнішніх ознак і властивостей, конкретизується домінантно в мотивації, змісті та діяльності фахівця. Професійно значущі якості майбутнього фахівця економічної галузі – це якості, які дозволяють найбільш повно і глибоко реалізувати себе у процесі пізнання і перетворення спеціальних знань, забезпечують самореалізацію особистості у професійній діяльності.

Сформовані під час навчання у вищих навчальних закладах II рівня акредитації професійно значущі якості визначають процес становлення успішної професійної діяльності та впливають на ефективність її здійснення за такими основними критеріями: продуктивність, якість, надійність, креативність, спрямованість на перспективу, що відображено на Рис. 1 “Основні критерії професійно значущих якостей фахівців економічної галузі”.

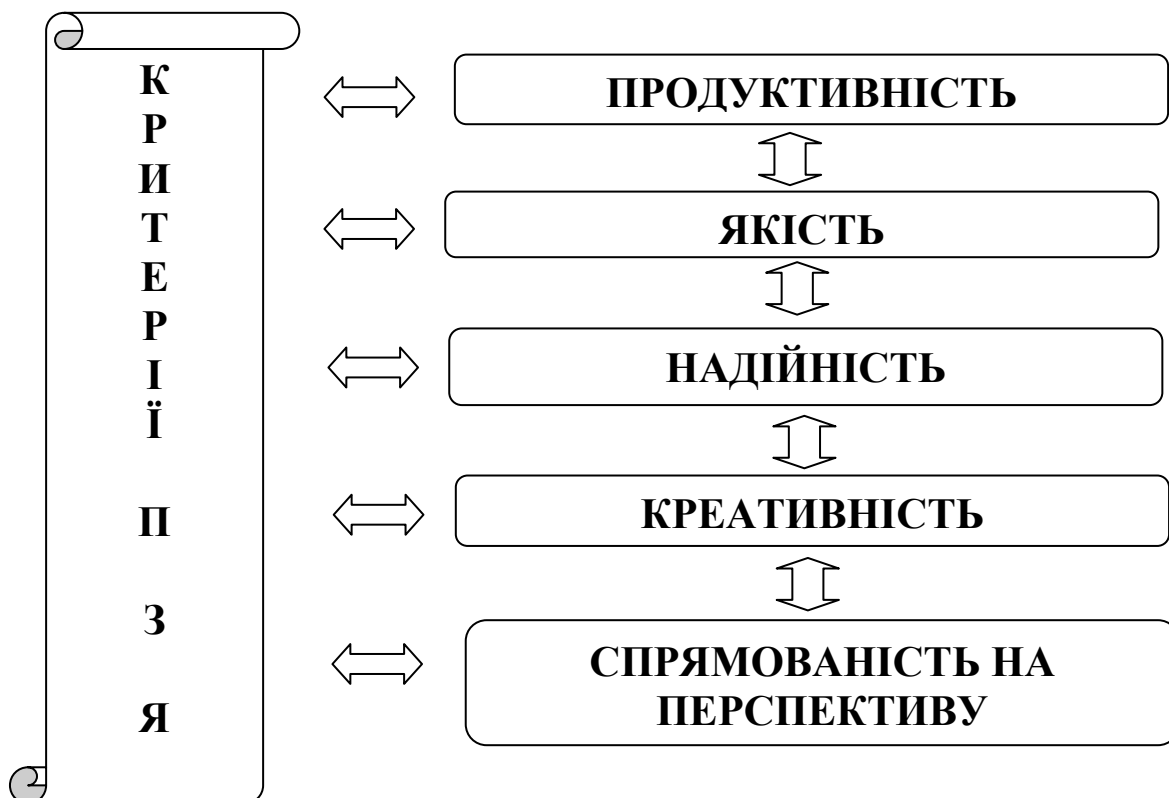

Рис. 1. Основні критерії професійно значущих якостей фахівців економічної галузі

Таким чином, можна константувати, що навчально-виховний процес у вищих навчальних закладах II рівня акредитації має забезпечувати підготовку висококваліфікованих компетентних фахівців, які на момент отримання диплому володіють усіма професійно значущими якостями, необхідними для успішної професійної діяльності в галузі економіки.

Набуваючи професійного досвіду у процесі вирішення виробничих завдань, виконання своїх прямих обов'язків, за умови постійного саморозвитку і самовдосконалення, працівник стає справжнім професіоналом, висококваліфікованим і конкурентоспроможним фахівцем економічної галузі в умовах динамічного суспільства XXI століття.

Н. В. Волкова [1] вважає, що в умовах ринкової економіки фахівець має володіти певним набором професійних якостей та управлінських навичок, зокрема це:

– *адаптаційна мобільність*: схильність до творчих форм діяльності, неперервність, поглиблення й оновлення знань, ініціативність, відсутність консерватизму, прагнення вчити інших, бажання якісних змін в організації і в змісті власної діяльності, готовність до обґрунтованого ризику, розширення кола своїх повноважень, діловитість;

– *контактність*: товариськість, емпатія, інтерес до людей, високий рівень культури міжособистісних взаємин, толерантність, здатність приваблювати людей, слухати, розуміти і переконувати інших, уміння подивитися на конфліктну ситуацію очима співрозмовника;

– *стресостійкість*: інтелектуальна й емоційна захищеність у проблемних ситуаціях, критичність і тверезість мислення у прийнятті колективних рішень, володіння навичками саморегуляції стану;

– *домінантність*: честолюбство, прагнення до особистої незалежності, лідерство, готовність до безкомпромісної боротьби за свої права, самоповага, високий рівень самооцінки і притягань, сміливість, вольовий характер.

Зважаючи на вищезазначене, до переліку професійно значущих якостей майбутнього фахівця економічної галузі, що необхідні для його успішної діяльності, можна зарахувати такі: відповідальність, організованість, практичність, компетентність, цілеспрямованість та наполегливість у досягненні поставленої мети, конкурентоспроможність та здорова амбітність, самокритичність та самодисципліна, ініціативність та лідерські здібності, здатність до творчого, аналітичного, системного мислення, креативність, вміння планувати стратегію професійної діяльності та коригувати її, інтелігентність, комунікабельність, відкритість та готовність до співробітництва, вміння дипломатично вирішувати конфлікти та працювати в команді, висока працездатність.

Таким чином, ми вважаємо, що успішність фахівця економічної галузі залежить від якості спеціальних знань, сформованих на їхній основі професійних умінь та навичок, внутрішньої енергії та ділових якостей.

З огляду на це, все більшої актуальності набуває сьогодні проблема

формування в особистості якостей ділової людини. Предметом нашої уваги у контексті висвітлення цієї теми є один з аспектів цього поняття, а саме ділова людина як фахівець в галузі економіки.

У наукових дослідженнях під поняттям “ділова людина” розуміють особистість, наділену специфічними утвореннями, що характеризуються стабільністю, постійністю виявлення у поведінці і зумовлюють способи взаємодії ділової людини з навколишнім середовищем.

Дослідники цієї проблеми називають до п'ятнадцяти якостей ділової людини, ранжуючи їх за значущістю [7]. Ми поділяємо думку більшості науковців про те, що найбільш значущими та інтегрованими є такі якості, як відповідальність, організованість, практичність. Кожна з них має у своїй структурі певну кількість взаємопов'язаних і взаємозумовлених елементів (наприклад, організованість включає такі елементи, як дисциплінованість, цілеспрямованість, наполегливість, самоконтроль; відповідальність – толерантність, демократизм, принциповість, самокритичність, самостійність; практичність – прагматизм, стратегічність, раціональність, зосередженість, рішучість, творче мислення).

Зрозуміло, що процес формування цих якостей у студентів – бухгалтерів, економістів, комерсантів – під час вивчення дисциплін гуманітарного циклу є складним. Тим більше, за умов, коли на опрацювання трьох модулів навчальної дисципліни “Українська мова (за професійним спрямуванням)” з напрямку “Економіка підприємництва” для підготовки бакалаврів навчальним планом виділено 71 годину. Зважаючи на те, що рівень знань з української мови у студентів не є, на жаль, достатнім, а культура мовлення не засвідчує високого рівня, вважаємо, що часу на виправлення цієї ситуації навчальним планом виділено замало. Адже бездоганне володіння усним і писемним мовленням є однією з провідних компетенцій сучасного фахівця, репрезентує рівень як мовленнєвої, так і загальної культури та є однією з ключових умов успішності фахівця в умовах ринкової економіки. Нами розроблено взаємозв'язок етапів формування професійно значущих якостей студентів з напрямку 5.03050401 “Економіка підприємництва”, який здійснюється поетапно і неперервно: мотиваційно-цільовий, пізнавальний, діяльнісний, продуктивно-творчий.

Перейдемо до характеристики зображених етапів.

Перший етап характеризується виробленням усвідомлених стійких мотивів навчальної діяльності, чіткою постановкою цілей, завдань та пріоритетів діяльності. Ці завдання реалізуються під час практичних занять, виконання творчих робіт, у процесі самостійної роботи студентів, до виконання якої розроблені методичні вказівки.

Рис. 2. Взаємозв'язок етапів формування професійно значущих якостей студентів економічної галузі

Загальновідомо, що вміння та навички формуються на основі теоретичних знань. В цьому контексті важливого значення набуває діяльність на другому етапі формування професійно значущих якостей, коли студенти мають змогу збагачуватися комплексом необхідних фахових знань та постійно поповнювати їх на лекційних заняттях, під час консультацій, у процесі самостійної роботи і т. д.

На третьому етапі під час практичних, тренінгових занять, ділових ігор, виробничих практик студенти не відтворюють набуті знання, а на їх основі виробляють уміння та навички шляхом моделювання різних видів ситуацій професійної діяльності і, зокрема, професійного усного й писемного спілкування.

Четвертий етап започаткований попереднім і характеризується активною творчою діяльністю, креативністю студентів, наявністю продуктивного, стратегічного мислення. Цей етап реалізується на практичних, тренінгових заняттях, під час диспутів, круглих столів, організації діяльності віртуального підприємства. Необхідним результатом такої діяльності є створення інновацій та постановка цілей і завдань подальшої діяльності.

Висновок. Отже, в умовах стрімкого, часто дещо хаотичного й некерованого, соціально-економічного розвитку України виняткового

значення набувають такі професійно значущі якості майбутнього фахівця (бухгалтера, економіста, комерсанта), як: відповідальність, організованість, практичність, ініціативність, креативність, динамічність і дипломатичність, наявність потреби в постійному оновленні знань та підвищенні свого професійного рівня (наступність освіти та здатність до самоосвіти), толерантність, полікультурологічна компетенція, що дасть можливість фахівцю самореалізуватися та зайняти гідне місце в професійній ієрархії не лише на теренах своєї країни, а й у світовому професійному просторі.

Сьогодні має потребу у кваліфікованих, конкурентоспроможних фахівцях економічної галузі, наділених якостями ділової особистості, здатної вирішувати професійні завдання будь-якої складності та мислити творчо й перспективно. Задовольнити цю потребу покликані вищі навчальні заклади II рівня акредитації за умов якісної організації навчально-вихового процесу.

Використана література:

1. Волкова Н. В. Проблема підготовки майбутніх економістів до управлінської діяльності // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : науково-методичний журнал. – 2002. – Випуск 1 (5).
2. Демура І. В. Формування професійної компетентності студентів економічних спеціальностей у процесі фахової підготовки : автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – К., 2010. – 20 с.
3. Котил Г. О. Соціальне значення формування професійної культури студентів економічних спеціальностей // Нові технології навчання : науково-методичний збірник. / кол. авт. – К. : наук.-метод. центр вищої освіти, 2004. – Вип. 36.
4. Левочко М. Т. Професійна підготовка молодших спеціалістів з бухгалтерського обліку у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації : автореферат дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук. – К. – 2003. – 20 с.
5. Національна доктрина розвитку освіти України XXI століття // Освіта України. – 2001. – № 29. – С. 4.
6. Носач І. В. Формування професійних умінь і навичок майбутніх економістів у процесі вивчення інтегративних фахових дисциплін. Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – К. – 2008. – 20 с.
7. Главацька О. Л. Формування морально-вольових якостей ділової людини у студентів (на прикладі курсу “Менеджмент соціальної роботи”). // Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку. – Випуск № 1. – 2009 /
8. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійно значущих якостей майбутніх фахівців технічного профілю у процесі вивчення фундаментальних дисциплін : монографія. – Вінниця : Універсум, 2006. – 292 с.

Мороз С. М. Взаимосвязь этапов формирования профессионально значимых качеств студентов ВНЗ и уровня аккредитации по направлению “Экономика предпринимательства”.

В статье определены основные профессионально значимые качества студентов экономической отрасли и разработана взаимосвязь этапов их формирования в учебно-воспитательном процессе высших учебных заведений II уровня аккредитации.

Ключевые слова: профессионально значимые качества, взаимосвязь этапов формирования профессионально значимых качеств студентов по направлению “Экономика предпринимательства”.

MOROZ S. M. Intercommunication the stages of forming professionally of meaningful qualities of students of higher educational establishments and level of akreditacii to direction "Economy of enterprise".

In the article the basic are certain professionally meaningful qualities of students of economic industry and intercommunication of the stages of their forming is developed in the uchebno-vospitatel'nom process of higher educational establishments of the II level of accreditation.

Keywords: *professionally meaningful qualities, intercommunication of the stages of forming professionally of meaningful qualities of students to direction "Economy of enterprise".*

Опанасенко Н. І.
ДВНЗ "Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди"

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються технології навчання майбутніх учителів початкової школи при викладанні курсу "Дидактика" за кредитно-модульною системою. Подаються завдання для самостійної роботи з "Дидактики".

Ключові слова: *педагогічні технології, процес навчання, вивчення курсу "Дидактика", кредитно-модульна система.*

Особливістю сучасного етапу розвитку нашого суспільства є необхідність докорінного покращення підготовки спеціалістів, зокрема майбутніх учителів, опанування ними основи педагогічних знань та успішного застосування їх на практиці. Саме вчителю належить провідна роль у навчанні і вихованні молодого покоління, у формуванні гармонійно розвиненої, творчої, діяльній особистості.

На сьогодні педагогічна наука акцентує увагу на "особистості людини, вивченні можливостей і обставин її індивідуального розвитку, умов саморозкриття і самореалізації на різних етапах її життєдіяльності [1, с. 3]". Тому важливим завданням є "створення такого освітньо-розвивального середовища, у результаті взаємодії з яким у майбутнього вчителя формується готовність до роботи на основі знання сучасних педагогічних технологій, розуміння ним своєї індивідуальності, на основі якої виробляється особистісна педагогічна концепція [1, с. 3]". Для майбутніх учителів важливо не тільки вміти застосовувати на практиці педагогічні технології, а й самим здобувати знання на їх основі.

Вивчення курсу "Дидактика" на педагогічному факультеті передбачає ознайомлення майбутніх учителів з теоретичними основами процесу навчання (предмет і завдання дидактики, сутність процесу навчання, закономірності і принципи навчання, зміст початкової освіти), а також